

Солун 1925

Чылдын

август 31-де

үнүп эгелээн

ШЫН

№ 107 (15327)

1994 чылдын

июль 21, четверг

Ат салган шагы 21.45. ± Садар өртөө 150 рубль.

РЕСПУБЛИКА

медээлер, фактылар,

АМЫДЫРАЛЫ:

болуушкуннар

Кыргызда пунктуларында

ЧАБС-ЧАЙЫК ЭВЕС БОЛЗА

Талдыда «Революциянын чалбыжы» совхозтун хой кыргычлары өрткөн чыла денээрге, кыргыздын хуусаан элэн узалып келген. Оон кол-ла чыла-гааны — июнь айнын төңүзүндө база июлдуң эгезинде каш хонук улаштыр чабстап келгени бооп турар.

Хой кыргыч пунктуун эргелекчи Андрей Көк-Салович Чооду база үчөткч Чимис Тимофеевич Хертек олар-биле ужурашкан, кыргыздын кан-чар чоруп турарын совуурга-дым. Нийтизи-биле июль 8-ке чешир 7826 баш кыргыч хойнуң 5358-ин кыргыз алган, оон алдынган дук 17095 кг азы бир хойга онааштыр 3,2 кг дүктү кыргыз алганнар.

ге чедир Борис Шойдак 70 хойну, Ахмед Ланзы 50 хойну кыргыз кааптылар — деп, Чимис Хертек чоргаарал-биле демдегелди.

Моон алгаш көөрге, кыргызданы дарый доозуптарын аргазы бар. Электри хачылар-рындан ангыда, хол хачызы-биле кыргыз турар кыргыч-лар база бар. Манаа чылдың-на хол хачызы-биле кыргыч-рынга мергежип Белек Оюну адаары артык эвес. Ол хүнде-ле 15-20 хойну кыргыз турар. Ол дээрге база-ла кыргыздын кыска хуусаада доозарында дуза ышкыжыл.

Дүк анылап сорттаар черде чылдың-на доктаамал ажылдап келген Любовь Бумбани, Лариса Холгаеваны пунктуун эргелекчин база үчөткч мактар болду. Ол ышкыш дүк презээрине, Валерий Оюл, Радик Ховалды олар база-ла мергежип, Дүк-ту дажыламыга шкочаны, Лариса Дамба, Эдик Чооду олар чылдың-на идеялар кирип келген.

Совхозтун төп столоваязын-га чүгле кыргызчылар чеге-гер кылдыр айтышканын совхозтун дирекциясы үндүр-ген. Кыргызда пунктуунун ажылы нийтизи-биле чүгээр деп болуп, чүгге чабс шактык-тал турар.

КЫРГЫЛДА ДООЗУЛГАН

«Россия» совхоз эрткен чылын бир муң ажыг баш хойну кыргыз алдыр дээш пазын бараан улус-ла болай. Бичан олар ай чыгы хуусаа иштинде кыргыз келген. А бо чылын совхоз хойну кыргызлазын чаб-сайкы эгелээринин мурунда-ла доозулган. Ук ажыл-айыда кыргыз хойнун нийти саны 1061 баш, оон 1637 кг азы бир башка онааштыр 1,6 кг дүктү кыргыз алганнар.

Хой кыргыздазын кыска хуусаада доозарында совхозта профиндел комитетинин ажылдап кылганы чарыштын негелдеси идини бергени чу-гаажок. Бинда көрдүгенин-биле алдыр, бири черин алган кыргызчыл прт-биле, ийги ба-за ушкү черлерин элээнери сергелер-биле шаанылар. Түн-нелди бо хүнерде үндүрген. Электри хачызы-биле кыргыз турган 12 кыргызчылардан бири черин Серен Таб-оол,

ийги, ушкү черлерде Омек Монгуш база Мерген Санчат оор болганнар. Хол хачызы-биле кыргызчылардан бири черин Тахир Намчыл, ийги, ушкүзүн Сергей Чамбал биле Байдал Эренчи олар үдешкен-нер. Чагыс-ла чептес чүдү — кайы-даа ажыл-агый кыргыз алган дүгүн кая барып са-дары ам-даа билдинмес болуп турар.

Савый-оол ООРЖАК.

Рынок болгаш бүдүрүлгө

АРГАЛАРНЫ АЖЫГЛАП ТУРГАШ...

Кызыл-Мажалыкта сүт заводунун коллективни рыноктуг экономиканын берге үези турза-лаа, бар аргалары ажылгап, кожуунда ажыл-агыйларын сүт-ба-раан фермалары-биле быжыг харылааны туруп, сүт продуктуларын хойну бүдүрүп, чоңга салар дээш ажылдап турар. Бо хүнерде сүт заводунга Барыин-Хемчик кожуунун беш сүт-бараан фермаларынын. Бай-Тайганын «Тээли» коллективтиг бүдүрүлгенин Ээр-Хавак фермазы судун эккеп дужаап турар.

Чайгы үезде сүт саалазын-нын өзүл турарында, хой сүт-ү Бижиктиг-Хая, Ээр-Хавак, Сүт-Кажжа СБФ-нин коллек-тивтери эккеп турар.

Ам заводтун ажылчына-ры сүттен ак саржаан, ха-й-Биндырган саржаан, чалан сүтү, эжегейни, хойпакты бүдүрүп, болуун салыныга үгүчүлү кирип, салып турар. Чамдык продуктуларын ма-

шынга чүдүргөш, Ак-Дову-рак хоорайнын кудумчуларын-га садып турар бис. Акшанын үези кудулаан үезде үстүндө продуктуларын өртөк-үези улуг эвес болуп турар. Са-дыларга ак саржаангы өртө-ү 5500, сметананын 4500, сүтү, эжегейни, хойпакты бүдүрүп, болуун салыныга үгүчүлү кирип, салып турар. Чамдык продуктуларын ма-

шынга чүдүргөш, Ак-Дову-рак хоорайнын кудумчуларын-га садып турар бис. Акшанын үези кудулаан үезде үстүндө продуктуларын өртөк-үези улуг эвес болуп турар. Са-дыларга ак саржаангы өртө-ү 5500, сметананын 4500, сүтү, эжегейни, хойпакты бүдүрүп, болуун салыныга үгүчүлү кирип, салып турар. Чамдык продуктуларын ма-

шынга чүдүргөш, Ак-Дову-рак хоорайнын кудумчуларын-га садып турар бис. Акшанын үези кудулаан үезде үстүндө продуктуларын өртөк-үези улуг эвес болуп турар. Са-дыларга ак саржаангы өртө-ү 5500, сметананын 4500, сүтү, эжегейни, хойпакты бүдүрүп, болуун салыныга үгүчүлү кирип, салып турар. Чамдык продуктуларын ма-

СҮГ ХАЛАВЫ: ООҢ УРЖУКТАРЫ

Июнь айның сөөлү хүнеринде улаштыр чагган чабс Барыин-Хемчик кожуунун ажыл-агыйларын-га, хем кыдында чамдык чурттакчыларга улуг ко-гаралды чедирген. Хемчик, Барлык, Аянгагы, Ча-Адыр хемчери эрини ажыг дакып баткаш, хой та-раа, сизген шөлдери, мал оларын, суггарыга бу-галарын, көвүрүлгелерин, оруктары, Ак-Довурак хо-орайнын чурттакчыларын хем кыдында далчаларын, Кызыл-Мажалык суурнуң парита ийн аал иш-ти чурттаар бажыны, Болотная кудумчузуна чурттакчыларын ороодун хеме таварып, үргелен каан. Кожуунда тургустунган комиссия чабс-үр-лээшкенин чедирген когаралын хынап, санап-түн-неп үндүргөн.

Сүг үрлээшкениннен «Хемчик», «Алпыс-Булак», «Лен-Терезина», «Шекспэр», «Хөнтелен» кооперативтер каттыжышканынанын та-лаазы, мал че. ни, культуларынын ногааны, картофельди сүг

үрзэн, Ак-Хем, Час-Адыр, Берт-Ойже баар оруктары. Эргн-Барлык — Кызыл-Ма-жалык аразында орукту, те-лефон харылаазын база үрлээшкен. Бо бүгү когаала-дың нийти туну — 115899 мун рубль болган. Кызыл-Мажалыкта хем кыдында, паркта чурттап арга чок байдалда чедирген. Үрлээш-кинин түннелинде кожуун-нун акыл-агыйларына бол-ган Кызыл-Мажалык сүтүга чедирген когаралдын нийти туну — 277.391 мун рубль болган деп комиссия түннел үндүргөн. Чабс-үрлээшкени-нин үрзөн чедирини катал кылдыр ажылдап кожуунда чооп эгелээш, бо бүгүнү кы-зырынга хой акша-тегерик

негеттинин турар. Кожуун-нун комиссиязын бо талазы-биле тускый актыларын тур-гускаш, ТР-ийн Чазак черин-де, Көлдө ажыл-агый яма-зынче когаралдын өрнү-нү дүлдөө ашкандан бээрин ди-леп кириген.

Хоюг-оол МОНГУШ.

МАЛДЫҢ БАШ САНЫ КЫЗЫРЫЛГАН

Тывада малдын баш саны эрткен чылдын июль 1-де медээ ыгуарга турган-биле бо чылдын июль 1-де байдалды деңгээлдерин көрээли.

Республиканың статисти-ка эргеледиги берген медээ-зин ыгуарга алдыр, 1993 чылдын июль 1-де Тывага бога малдын баш саны 93124 турган, а бо чылдын июль 1-де медээле 89123 кылдыр айтылган азы эрткен чылдаа-зынга деңгээлге, 95,7 хуу болган, бирдээр чуугаалаар-га, 4,3 хуу кызырыл берген-ди.

Бола малдын баш саны

да бога малдын баш саны эрткен чылдаазындан эвээш болуп турар.

Шээр малдын баш саны эрткен чылдын турганынан 17,6 хуу кызырылган: 1993 чылдын июль 1-де республи-кага нийтизи-биле 889012 хой, өшкү турган, а бо чыл-дын — 741412. Шээр мал-дын баш саны Бай-Тайга, Сүт-Хөл, Би-Хем, Эрзин ко-жууннада кызырылган. Ылаңыга Барыин-Хемчик ко-жуунга эрткен чылдын 50567 баш турган хой, өшкү бо чы-

(Бистин корр).

АЖЫЛЧЫННАРНЫ ДЕТКИИР, АЖЫЛДААР ЧЕРЛЕРНИ АРТТЫРАР

Рыноктуг экономикаже шил-дешкенин чоңун амырлар-чурттагызын эвээш эвес бергелдешкенин таварыш-тырганын ажыгт эвес. Ол бай-дал Улуг-Хем кожуун ажыл-чыларын база оон эртпенге, Тыва Республиканын кожуун-нарында эне хой тулау-суур кылдынып турган чер Улуг-Хем бооп турган. Ша-гаан-Арыг хоорайга ажылда-арынын кырынга келген хой кат чурттап бажынарны, уругдар албан черлери, Куль-тура бажыны цемент заводу, бүдүрүлгө баазалары ара-карган. Оон түннелинде дыкка хой түдүжүлөр ажыл чок арктан. Оларга немештир бо чылдын баштайгы чартында капитал тулау кылдыр, ТЭ-42 дээр-биле бүдүрүлгө, техник-тиг чечелдер эгелдери база саңдарлап дүшкен. Шагаан-Арыг хоорайны чүдү черге кө-жүренине улуг улуг каткан автобазанын ажылчынары

бүдүрүлгезин хуужулап ала-да, чүдү-даа кылбайн, буу-раашкыга таварышканын чар-лаан. Улуг-Хем АКМК, «Сель-хозхимия», септеге-техниктиг бүдүрүлгө, «Чойган» эште-лелде дээш ышкыш бүдүрү-лгелер акша-шалын төлөп ча-далашкан. ажылчынары хуу-саа чогу таварышканнар. Ол ышкыш райпо, «УТКА 25 чы-лы» совхозта ажылчын коо-перация база кожуунун со-вохоттары ажылчынарын са-нын аажок кызырган. Бо бүгүгүн херекке ап, өө-ренип көргөш кожуунун куш-ажыл чок деп санааш, оларга тускый пособияны үндүрүп берген. Ажыл чок арктан бе-жен үш кижиге ажылдаар-чыларын тып бердинес. Соци-ал камгалап чок тос чыжык

кижини ажылга тургускан. Бу-дуралгелерге немелде ажылчын туруштар, азы хетер ажылдар согулга-биле 12 миллион рубль акшаны, калды-даа хуу чо-ка чээлиге берген. Бичангаш о чеди ажылдар туруп та-вылган. Чүгге чартык чыл дүргүзүндө ажыл чок арктан-нарга пособие кылдыр 31 ми-лион рубль, дузаламчыга 108,4 мун рубль чарыгдалынган. Ам дээрзинде кожуунда 641 кижиге түр үезде ажыл чок бооп турар. Көлдө ажыл-агыйда түр када ажылдап турар кижилер-нин оларга калдытар болза, ол сан-чургага мун ыракта ажар дээрзи билдингир. Рынок экономикаже шил-дешкенин улуг-биче бүдүрү-лгелерин үдүртүчүлүгүнө, башка дүшкөн хар деп, хенер-тер келбээш болгай. Хосталы берген артык күштү өскээр ажылдаар талазы-биле олар-нын амдыга чедир хемчелер-элбайн, бодаммай турары

ПРЕЗИДЕНТ БАРЫП ЧОРААН

Мөңгүн-Тайга кожуунга рып чуугаалашкан болга үргүлүлдөргү сугтур чабс-тарның соонда ол кожуун-нун республиканың төп Тыва Республиканың Пр-зидентини Ш. Д. Соржа-зыл-биле харылаазы үзүл-ген, амырларга өргежок чуугаа чүктөр чедирери нарындык. Бинда тургустунган байдалды июль 19-та Чазак хуралына сайга.

Бистин корр.

ПАРЛАМЕНТ ТӨВҮНДЕ
● МОСКВА. РФ-тиң Чепсентиг Куштерин реформалаарына хамаарышкан айтырыгы Думаның камгалал талазы-биле комитеди парламент төвүндө чуугаалажып турарын РОСИТА-СЧТА-ның корреспондентин Павел КУЗНЕЦОВ дыңнаткан.

База-ла аңаа Думаның экономика талазы-биле комите-ди оон өскө ийи айтырыгы база чуугаалажып көөр деп турар. Ол болза Россия-араб экономикагын харылаалар, ийигизи — «Реклама дугайында Федералдыг хойлуунуң төлөөлүлүгүн дугайында» айтырыглар-дыр.

● МОСКВА. Пенсияларнын эң эвээш хемчээлин 1,4 катал улгаттырар дугайында Күрүнө Думаның шийтигирин РФ-тин саң сайманың хүлээлгезин күүүседип турар Сергей Дубинин кандыг-лаа үндезин чок чүүл-дур деп санаан. Хүлээп аллынган хойлууну ыгуугаар алдыр болза, ындиг деннели 28,7 мун рубль чедирер ужурут болгаш 19,7 мун рубль компенсация телери-биле кады пенсио-нерлер 48,4 мун рубльди алдыр алгалы болду.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар. АПЧ-нин оргомтенин сөктерери Марина Бори-сенковна, аныяктарын биле алдыр, МКУ-нун чанында турар «Аныяктар парламентин» деп клубтун саналы-биле тургузуп турар аныгг организацига политикти-гулаанышканын бугу талалар төлөөлчүлери кире-аптар. Дума Чөвүлели АПЧ-ни тургузар дугайында ай-тырыгын чуулдугуңуң күлөөп алган.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

● МОСКВА. Бүгү фракцияларын, а ол ышкыш аңгы-аңгы партиялар болгаш шимчөөшкенинн төлээлери-леринде Аныяктарын парламент төвүндө РФ-тиң Күрүнө Думанын чанынга тургузар.

Специалист, ооң-ажыл херээ

ЧЫЛДАР... Ол — кичири амьдралы, ажил-хө...

тараанар бар-дыр, тараа бол- баазырадыр, комбинат тууду...

мызынга чеде берген мен. «Котел тып берип шыдаас...

кый бадыйла каан хуузууну хемчээли-биле санап, чып...

дөрбөлчүн метр чер элээр, шакта 300 кг хлеб быжырып...

Эртемдир аайы-биле үжөн ажыг чөл ажылдаан, хойну көргөн, кылган дур...

Эки кижилер дугайында

ТРАКТОРНУ БАШКАРБЫШААН

Көдээ ажил-агытта тракторист мергежилди кадрлар...

Ол бо хүнде күчүдү «К-700» деп тракторну башкарып ажылда...

Трактор деп хос-ла демир Тургарткайын туру-ла бе?

Матпай-оол Ооржак 1994 чылдыг чаксы хову ажылда...

Комбайн деп хос-ла демир Холтуркайын туру-ла бе?

Хондур-дундур халдып-ла тур.

КЫЛЫР ИШКЕ СОРУКТУГ

Куш-ажылга бүрүнү-биле бердинген, илсекпейл, хөй...

дерегини чурттакчылары өөрүн турадулар. Чамдык хөй...

Мен 10 чыл ажылдаш, 1410 баш бола малды оон иштин...

Хендергежилер азыгыс чер- чүдүттү Тугаржал Бегзини...

Бичан хендергежилер Москва, Болгарияге, Моолге...

Чонун аразанда эскертин- мен эки кижилер хөй. Оларын...

Биче-оол МОНГУЛ-ООЛ. Уул-Хем кожуун.

Биче-оол МОНГУЛ-ООЛ. Уул-Хем кожуун.

Азы дагы калбак чымчак ла- жандан тып алгаш, оңук у-

Аш-хемчин эң-че чугула- ны — хлеб Хоорай, суурдан...

Сүе-Маалыр СОТПА. Чели Хөл кожуун. Ак-Тал суур.

ИШЖЕНЕР

кырип калынар» деп дуза- лақычтарынга даалга берип...

база чеде бердим. Тыпнаан чүвениң документтерин кылып...

Хлеб заводтарының удурткучулары-биле бистер база бугурургө...

ажыл-агыллар дээрлик, хлеб быжырач берип болуң деп...

Белен чүве кааа турар, бергедээшшинер база турары...

Республикада ассоциа- цияга хамаарып беш хлеб заводу бар.

Хлеб, тараа талаа-биле бай- ла арга-дуржулгалыг ий- ле...

Бичан хендергежилер Москва, Болгарияге, Моолге...

Ол соруганар канчаар оттанган. Чечен-оол Иван- чин чугаалап берип көрү-

Тыпнаан чүвениң документтерин кылып наан, «эки ажылда- нар» дээш...

Хлеб, тараа талаа-биле бай- ла арга-дуржулгалыг ий- ле...

Хлеб, тараа талаа-биле бай- ла арга-дуржулгалыг ий- ле...

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Кус сананда картофель- диң хоомай эвес дүждүдү...

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

Чуу-оол Делгенович Мон- гуш дээр биология, химия башкысы болду.

ТЫВА ЧЕЛМНИ, ЭДИЛЕЛДЕРНИ КЫЛЫП ӨӨРЕНИИЛ

Тыва кижии өбдеринин чагай чыңгалдын эделин чагыл- астырун, тараа...

Тыва кижии өбдеринин чагай чыңгалдын эделин чагыл- астырун, тараа...

Тыва кижии өбдеринин чагай чыңгалдын эделин чагыл- астырун, тараа...

Тыва кижии өбдеринин чагай чыңгалдын эделин чагыл- астырун, тараа...

Тыва кижии өбдеринин чагай чыңгалдын эделин чагыл- астырун, тараа...

Тыва кижии өбдеринин чагай чыңгалдын эделин чагыл- астырун, тараа...

Тыва кижии өбдеринин чагай чыңгалдын эделин чагыл- астырун, тараа...

Бугажым МОНГУШ

Туйуш КАРЫМА

Туйуш КАРЫМА

Туйуш КАРЫМА

Туйуш КАРЫМА

Туйуш КАРЫМА

Туйуш КАРЫМА

БУРУНГААР БАЗЫМНАР БУГУ-ЛЕ ЧУВЕ ЭКИ-ЛЕ БОЛЗУНАМ

ТӨРҮТҮНГЕН ХҮНҮҢЕР-БИЛЕ!

Бистин ынак ачавыс, кырган-ачавыс Көк-оол Сакычовч МОНГУШ дун, июль 20-де чеден ийи харлаан. Ак бодунуң күш-айкылы орун Сут-Хөл кожуунда амгы «Ак-Даш» совхозтун девискэригге 1938 чылда эгелээн. Совхозту тургузарына, ооң ажил-херээн сайзырадырынга ачавыс бодунуң үлүг-хуузын кирген болгаш ам-даа киири турары биске дыка өөрүнчүг. Ол пенсияже үнүп, назы-хары улгата-даа, совхозтун төрүүр хойларын када-рып чоруур.

Амгы үеде өбөвис бодунуң өскөн, төрөөн турту болур Шанчыда ам-даа ажилдавшан. «Күш-ажылдык хоочу-ну» медальдык эдилекчини хундулуг болгаш ынак адавыс-ка, кырган-ачавыска оң төртүүтүн хуну-биле холбаш-тыр кан дег бижык кыдыкылды, ам-даа узун назынын, аас-кекенин, ажил-ыкенине чедишкенинни күзелини!

Ажы-төүр: огу Кауыр, кени Тая, уруу Айлана, кү-дээрэн Роман, ажы-төүрүн уруглары Чечена, Чойган, Чаяна, Чодураа, Моңге.

ЧАРЛАЛДАР

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫН СПОРТ КУРКОМУ БОЛГАШ КЫЗЫЛДЫН БИРГИ КИПУ-ЗУ 9 КЛАСС ДОСКАННАР-НЫ «СПОРТ ТРЕНЕРИ» деп мергежилге өөренир бөлүккө чыгырын чарлап тур.

Спортчу бөлүккө өөренир күзөөнри спорттун дараазында хевирлеринге спортчу разрядтык болур:

1. Спорттук ойнаар хевирлери (волейбол, футбол, стол теннис) — ийги разряд.
2. Чик атлетика, хаак чаржы — ийги разряд.
3. Хүрөш хевирлери, бокс — бири разряд.
4. Хүрөш хуусаазы — 4 чыл. Өөрөдиге үезинде сургуулдарын обшкетине, аш-чөм болгаш степендия-биле хандыр. Спортчу бөлүктү доосканнар нити ортакм билги дугайында аттестаты болгаш «Спорт тренера» деп мергежилди дипломун алар.

Хүлээп алыр комиссиянын адреси: Кызыл хоорай, Шетин-кин-Кравченко кудумчузу, 25, Спорткурком. Бо чылдын июль 20-ден август 20-ге чедер дараазында документтерин өөренир кандидаттардан хүлээп алыр:

1. Училище директорунун адына билдириниши.
2. Билинин дугайында шыныгыла.
3. Спорт разрядынын дугайында мергежил дептери.
4. Эмчи шыныгылазы — 286-ты майк.

Абитуриенттер кирерини шыгалдааларын «Күш-культура» болгаш спорт мергежилгеге дужаар.

Телефоннар: 2-48-63, 2-75-05.

«СЕЛЕНДЖА» МАГАЗИН СУМЕЛЕТ ТУР
Магазинде дараазында барааннар бар:
— школачы оолдар костюмерн — 30-ден 40 чедир размерлиг;
— уруглар сандалылары болгаш туфельдери — 14-тен 20 чедир размерлиг;
— спортчу костюмерн — 30-ден 52 чедир размерлиг;
— эр костюмерн — 54, 58 размерлиг;
— Германияга кылган баш дүгүнүн будуктары — 9 аттыг.

Адреси: Кызыл хоорай, Бухтус кудумчузу, 1, аэропорттун агентствозу автобус доктаамы, 9-тан 18 шакка чедир чапсар чок ажыдаар.

КЫЗЫЛ ХООРАЙНЫН БУГУ ИЗИГ СУГ ХЕРЕГЛЕКЧИЛЕРИНИН КИЧӨӨНГӨЙНГӨ!
«Красноярскэнергоу» энергия хайгаралынын дындадыры болза: Кызылдын чыгы-херээн төвүндө септеле үезинде ажыдавазы-биле холбаштыр иштү сугну дамчыдар июль 25-те 0 шактан эгелээп, август 10-ла 24 шакка чедир соксар.

КЫЗЫЛДЫН ХЛЕБ КОМБИНАДЫ АКЦИОНЕР НИИТИЛЕДЛИН ДЫНДАДЫ
Август 9-та 9 шакта Кызылдын эрги хлеб заводунун кызыл-булуңуна акционерлер ниитилегини хуралы болуп өртөр.

Адреси: Кызыл хоорай, Заводская кудумчузу, 2.
«АСКО-ТЫВА» АКЦИОНЕР КАМГАЛАДЫЛГА КОМПАНИЯЗЫ

Россияда болгаш ХКД чурттарында 108 компанияны болгаш 500 агентстволары база филиалдары каттыштыр турар холдинг хевирлиг АСКО корпорацияны 1993 чылда сак-хөө ажылынын түнөөлөрүн дугайында доктаамалчытан отчету моон алаалда парлап турар.

АСКО корпорацияны 1993 чылда сак-хөө түнөөлөрүн болгаш оларын ажыгалаанын дугайында доктаамалчыткан отчеду

Джн. руб.

Көргүзүп алы	Код арны херек кырында	Отчеттүг үеде
1.	2.	3.
Камгаладылга үндүргүлери (шаң-налдар) шунту оон иштинде:	001	91561.8
Катап камгаладылганы алганы	002	4828.3
Камгаладылга курларынын эгиткени	003	11649.2
Камгаладылга курларындан ак-шаландырышкын орулгазы	004	10283.3
Камгаладылга ажылындан өске-даа орулгалар оон иштинде:	005	1262.7
Керээлер өзугаар карылгалар үлүүн эгидери-биле катап камгаладылгага дам-чыткан түңү	006	252.3
Керээлер өзугаар алдынган катап кам-галадылгага дамчыткан комиссия болгаш брокер шандаларын түңү	007	692.4
Өске-даа орулгалар	008	1975.9
Орулгалар түңүлери (001+003+004+005+008)	009	11727.9
1.	2.	3.
Камгаладылга эгидилегин, камгала-дылга түнөөлүн телээни	010	45312.9
Камгаладылга курларыныче шилчи-диге	011	39141.7
Катап камгаладылгага дамчыткан кам-галадылга үндүргүлери (шаңналдары)	012	4828.3
Ондактыг таварылгалары, камгала-кан эт-хөрөнгиниң чидерин азы урели-рин баш удур болдорбас хемчеглери ак-шаландырышы-биле курларыны киир са-нааны	013	369.1
Херек чорударына чарылгалар	014	13218.2
Камгаладылга ажылының өске-даа чар-ылгалдары	015	1259.3
Өске-даа чарылгалдары	016	1375.1
Чарылгалар түңүлери (010+011+012+013+014+015+016)	017	105504.6
Баланс арыг орулгалары	018	11768.3
оон иштинде:		
камгаладылга эвес акылдар	019	
Баланс карылгазы	020	
оон иштинде:		
камгаладылга эвес акылдан	021	
«АСКО» ползи — идегедиг камгаладылга. Оон-биле камгаладылга төлөврүн Россияны кандыг-даа черлерин-ден ап болур телерин.		

КИНО

ИЮЛЬ 21-де
«НАЙРАЛ» — Инди. Кылгач 9.40, 13.00, 16.20, 19.40 шактарда;
«ВОСТОК» — Нью-Йорк. тан келген тажы» 14.00.
«КАА-ХЕМ»: «Каң дег быжыгыны чорук» 15.00, 17.00, 19.00 шактарда.

Эрткен 1993 Дагаа чылдың өөлүгү айы чер-череге соңу-гуладар-биле доозулган. Ол база бир улуг болушунуң бол-ганын билдингир. Эрге-чаргы-гаанын яны-бүрү чадала-рынче депутаттарын кан-дидаттарын депшидин, үндү-тур-баштар даргаларынчыс соңгун, шилп алдавыс. Де-путаттың кандидаттары бо-тарынч программаларына културга амдыралын база дедик, демдеген болганда, ажылавыс кудулавын, а көдүрдүп өскөр дээринге идептен, буюруп турар бис.

1993 чылдың эгезинден эгел-леп көдө култура албан черлерин кожуунуң култу-ра килдизи бодунга алган. Бергедээшкинер тура-даа, културга амдыралында бу-рунгаар базымар элэн бар. Кожуунуң Ак-Довурак хоо-райда база култура килди-зин ажыткан. Бо хүннерде културга одагалары шунту ка-дрлар-биле хандырттыган. Кө-дээ културга бажындарынч септелгенин өй-шаанда кы-лып, одаар хөмүрү үлөй дү-жүркен. Култура бажына-рынч ажилдакчыларының шадды немешкен болгаш ак-ша-шалын мооң мурунда турганындан элээн өскөн.

Бо берге рынок экономика-зынч үезинде ажал-агынын түнөөлү, сайгарып көөр үе-кеден. Чуну канчал, чуну чедир кылбаан бис деп хынал көөр жүрүлүр. Мен борта Би-че-Тейин көдө Култура бажынының дугайында кыс-казы-биле таныштырып кө-рөй. 1993 чылда клуб чөү-дөлү, школа, агитбожыңдар, ажылың коллективтер кул-турга-массалыг акцияларынч өөрөдигил, кижизилкенин ук-ка-шыралдын, оон масса-дынч чедип алар дээр элэн дээштинг хемчеглери ап чо-руткан. Суурга 16 агитбожы-нарынч аразына «Тыва улус-тун чагай чачылар» деп көрүлдө-кежээрини органи-заастаан. Эртин турган кежээ-

Чоннун културалык дыш-та-нылазын чедип алыры дээр-ге-ле, Култура бажынының чылдык чырык ары-силги, даштык-иштиги шимеле-ле-каасталгазы үнпү байдалы-га дүшкөн, дөриг-херексел-дер-биле четтелтигге бо-луп, дегем өрөздиг болу-рундан болгаш бүгү-ле бар аргаларын чедир ажылаары-нда хамааржыр. Култура ба-жынынын септелгенин чедип айда дооскаш, улай 60 тонна хөмүрү дүжүртүп алдыныс, бо хүннерде байдалывыс эки, чылгы, чырык, иштиги-дашты-кы шимеле-ле-каасталганы чаар-тып кылган. Бо чаа Бг чыл-дында бистин улуг-биче чоңу-вуска бүгү-ле таарымчалыг байдалдарына тургузувус.

1994 чыл КНО-нун чарла-ны-биле өг-бүдөлөгүн, ие-чаштарын чыла болгай. Аңаа тураскаалдып бистер өг-бүлө-лери аразына темалыг кежээ-лери, конкурстары, көрүл-дө-делегелери организа-стып эгелээн бис. Апрель айда Тыва Республиканын алдар-лыг чогаалчызы, бистин чагы-чыс чер-чурттувус Салим Сурун-оолун 70 харлаан юби-лейин суурга демдеген. «Ыр-ла, Хемчик» деп кожуун чер-гелиг ыры-шүлүктүн, уран номчулганын мөрейин эр-тирген бис. Май айда бистин чер-чурттуг эки туралык Чот, Шет, Кеңил-оол Монгуш, О Чингир-оол оларга турас-кааткан спортчу байырла-суурга эртен болгай. Школа коллективн-биле келир улуд эгезинде алаар кежээнин эртирген бис. Чооку Челе аныктар эвилелин тургуза-пканда көрдүнүп турар. Ол чылгы мачын колданарже, фермаларже, суурларже ком-плекстин үнүшкүн уламчы-лаар.

Чедикшикенир-биле калы четпестер черде тургулаар. Көдээ култура бажындары-нын материал-техниктиг баа-

засы кошкак, 70-80 чылдарынч эт-сөөн ам-даа туруп турар. Соңга пестери, көжөгелер эр-гизирөөн, пест-материалдык өртөз улгаткан, тыылбас.

Шил, манза, будук аймаан-га бергелен турар. Техниктиг херекселдерден үн улгатыр-лар колонналар (аппаратура), магнитофоннар, баянар, мик-рофоннар кончүг эвээш, хар-нын-даа чамдык култура ба-жындарында чок деп болур. Бүгү-ле чүвенин өртөз улгак-тың чыл чыла-биле олар-га болур бис. Септен-се-лери, чаартып, солупу анаар. Бүдүн кожуунда аппаратара, дөриг-херексел септер тускай чер чок болганы-биле, клуб-тар, школалар, садиктер-де ол херекселдер үрел-ген чыдып турар. Чамдык үрмөк чүдүренин (сайгы-лаан, кагаз, шоочалар, будук, саазын, шил аймаан) боттары саттынар анаар. Кирген би-чи орулга эки идик-хеп (костюмер), машина-балгат хө-лөшинге, бензин өртөөнө өй-лежин каар боор-дур. Амгы бо үеде корум-чурум-даа баксыраан — үрээр, оорлар чоруктар көвүдөп, сонга шил-дерин уштуп, сайгалгаанар-ны ушта ээрпип, улуг лөс кө-жөгелери алгаш баар тавар-ылгалар кайыш-даа черлерде бар.

Кайла корум-чурум эки-дир, ында ажал-агы эки бо-лур жүрүлүр. Бо-ла бүгүнү О Чингир-оол оларга турас-кааткан спортчу байырла-суурга эртен болгай. Школа коллективн-биле келир улуд эгезинде алаар кежээнин эртирген бис. Чооку Челе аныктар эвилелин тургуза-пканда көрдүнүп турар. Ол чылгы мачын колданарже, фермаларже, суурларже ком-плекстин үнүшкүн уламчы-лаар.

Келген чоңу хүлээп ал-гында аңаа, хүрөөнүң бир сорулгазы — манза акыл-дак кадрлар өрөдирди бо-лур. 9 хире хурактарын өрөдир турган. Оларын иш-лөөнүң мөңгүсүнө чедип, шы-галдынын шылап эрктеш, бо хүрээле акылдап турар. Ам база немелде кийлер өрө-дир бис. Тулуг-суурувус ам-дында четир, чылде лама-лар кийлер херек. Хүрээге кирген-дүшкөн кижилерин киирип турар акша-хөрөгүн-из-биле хурактарын тулуд турар.

Хүрээге үнүп-кирип турар улуска, эң ылангы анык-өскөнгө мөргүл кылып, су-дур номчуп тургаш, корум-чурумун болуп, ада-өгбеле-ринин бурунгу чагай чачы-ларын сагып чоруурун катап-катап бүгү талагы сурган-даа турар улус-тур бис. Чамдык биске кээп ту-рар-даа аныктарынч ара-зында чурум үрөп, арага-дарыже хандыкыш, хура-гал чорурларынч бары дык-ла хомуданчыбын.

БЫДЫКТЫГ XIV ДАЛАЙ-ЛАМА Тывага база катап айт-канды деп медеэ дынна-лып турары дыка-ла өөрүн-чү-дүр. Тес-Хем кожуунуң чоңу бүгү делегейге билдин-чону бүгү делегейнин төлөп-тиг уткуп алыр дээр беле-кенип турар.

Самагалдайга Тываның кол хүрээни 231 чыл бурун-гаар туттуруп тургустуна-нын төөгү материалдары херечилеп турар. Катап тур-густунуп турар хүрээ 1992 чылдын январь 6-дан эгелеп ажыдап эгелээп, ол-ла чыл-дың чайынында чаа дуганын туткан. Дуган тулуун бодум баштаан 4 кижини тулуп доос-тувус. Бо хүннерде база ийи дуган немецтик, хүрээ атче кирген 3 дуган турда ажыр-бас. Бичагыш чурум өзү-гаар туттунар херим-кажаа-луг, эжиң-хаалгалыг өзүлүг хүрээ болган. 4 дуганын болза, хүрээге камбы-лама-даа дүжүлгеге саалап олу-руп болуп чүве. Кам хонук-тан дуганарга немештир өг-базы тигер, дөрип бис. Ол талазы-биле кожуун чагыр-газы хемчеглери ап, ду-зала-лап турар. Баштай туткан дуганын чанында сам сам-наар тускай девискэр чөм-чүр, ону шаанда болза, «ак-кажаа» дээр. Дуганарывыс аттары бо: Чоксум, Чойран, Немпээ.

Келген чоңу хүлээп ал-гында аңаа, хүрөөнүң бир сорулгазы — манза акыл-дак кадрлар өрөдирди бо-лур. 9 хире хурактарын өрөдир турган. Оларын иш-лөөнүң мөңгүсүнө чедип, шы-галдынын шылап эрктеш, бо хүрээле акылдап турар. Ам база немелде кийлер өрө-дир бис. Тулуг-суурувус ам-дында четир, чылде лама-лар кийлер херек. Хүрээге кирген-дүшкөн кижилерин киирип турар акша-хөрөгүн-из-биле хурактарын тулуд турар.

Хөй-ниити организацияла-рын катап тургузуп ажыда-лар, улусчу дружинаны тур-гузар, арагачылар сайгар коммиссияны кеңигунуге тө-лөптиг кижилерни кирип ай-тыртыны кожуун чагыгазы дарый шиттирлесе эки боор. Ээирктир сергидир өрөдлү тускайлаар, ол арага ишкен-нери сургап, тортап тургаш кижизидер болза тааржыр болган деп боладыр мен ийин, Хуумда күшү күчү-биле деп сатыгын чок. Кийилерин сургаар, келир үеке буюру-лин оттурар, аразында хүн-дөлуени, бичил, демнекип, шажын-чүдүлгени сагып, хүн-дөлу чоруп болуун деп Иерээл салып чоруур мындыг кижини мен. Ол ышкаш БЫДЫКТЫГ XIV ДАЛАЙ-ЛАМАНЫҢ 5 ылыгытты чарыларын черде сагып, утпайн чоруулдур. Орээ, хайгаракан! Бүгү-ле чүве эки болуунам, ха-дуума, дөргүл-төрөл чоңум!

Даш-оол КУНГАА,
Самагалдай хүрээзинин даа ламазы.

Бир материалга хамаарыштыр СЕТКИМГЕ ХОМУДАНЧЫЫН

Бичи кижинин төлөптиг мөзү-шынлары кайын эгелээ-рил? Өг-бүдөдөн, ада-иезинин өргөдөдиг чысызындан, келир үеке улганы ханы утталгы, үндөзүн дөс-түг чагыг-сумелериндиз мөзүлөп тургустунарын ам-дыралдык чус-чүс, муң-муң чылдарда салгал дамчы кел-ген байлак дуржулагы мар-гылда чокка бадыткап турар. Ол дугайында чоңун мындыг үдөтөр чугаазын сактып кө-рөөлөр, эртим номчүкү.

Хараалдаваан бөл дөтбөс... Карактаваан төл көрбөс... «Шын», «Тыванын анык-тары», «Эне өзү» солунарында өг-бүлө, ажал-төл кижизилгезинге, ынакшылга уг-ландыр бижиттинген эки, багай-даа уткалыг чүдүлгени көдөз бижикч, чогаал бижик чорур, хоочун номчулук кижини болгаш, чаныгызы-лаа эр-тирбейн номчул, сайгарып бо-дод оран-дыр мен... Бо кыска чүдүлү бижиринче мен бо чылдын апрель 5-те үгөн №56 «Шын» солуна Кызыл хоо-райда өөреникчи С. Орлаана-

хаммаарыштыр кижизилгеге ажыларын ажалдап турар организацияныын удурулга-газы болгаш хойлу-дурм ор-ганнары чоокку үеде ап чо-руда өзүргөне бүзүрөө мен. Уян, мунгак деп чүве кижиге хоралыг, омак-хөгүлү, эш-тир-өрүлүг чор. «Өттүчөк өө-рөшөр, өжөш өлдүр» деп чүве-нин кажан-даа утпа. Силер өзүп, тускайлап чурталгалыг апарыңарга, арагачы ачак маняп келир. Ол силерин мурунугарга күдүк базарын мана!

Өөрөдиген суларата, Ор-лаана! Солуга үгөн чүдүлгеге ачакын адан дорт бижирин-ден эгемген хевирлиг, биче сеткилди-дир сен, кызым. Чо-нуң чорган, араг-сумени сил-диге берип, дузалагы бээр деп буюрем. Кан дег ка-дыкшылыг, дөртөк, бешке өөрөшп, шоланын челиншик-тең доозул аларынын күе-дин. Арагачы ачакын азы мези танываазын эжизиниң этинип, эмешип аларына дузалаар сорулганы салгаш,

шүгүмчүлөп шүдүк кожул, чү-рөөн эмнеп шөңөйи, кызым. **ОННУЧ ЧОРААШ, УТУҢ ХАЛАК!**

Амытанын угаанын Албараалдык шыдааг Араганын устуңе Нам үгөн! — дижир. Орлаанага шорлурунга, Оналгазын орта кылбаан, «Уне бер!» деп көскөзүңгө. Ужуп, доңуп, түрөг көргөн... «Эфирге» парлап каан «Наркодел» деп эмни тыппаан... Мунгаранын чоңга чарлап, Бун дилеп, «Шыңга» бижээн.

«Араганы ишле дээрге, Ачам шорлуп, шаагар-дың. Эмнетиңер эви чүл!» деп, Эртим чоңдан суме манаан. Өртөмөңгө назын өйлүг, Өлүңүз-Даа дөмөй ажаар... Орлаанын салым-чолун Оңуң чорааш, утуң халак! Бежен ажып дегүү берген Мези үем ашактыр сен. Эзедерид ажып сугдан Эмнеди ал, сумем утпа! Аракчаа ОИДАР. Чадаана хоорай.

ЧОННУҢ КИРЖИЛГЕЗИНГЕ ДАЯНЫР

Кожуунуң девискээринге бо чылдын бирги кварталында 107 сангы кеминг херек болган. Оон иштинде кийилеринч амы-тынына чеккен аяр херектер Межегей, Балгазын, Дүргөн суурларга болтулаан. Хөй-ниитиниң че-ринге кем-херек үлгөдир чоруктуң саны көвүдөөн.

Мал оору-биле демиселди күштөлөдөр талазы-биле опе-ративтиг хемчелтер алынып турар. Бай-Хаактың чуртка-чыларынын мал-маганын оор-дала чоруп турган бөлүк оо-ларын тулуп хоругдаан. Ол ышкаш Кочетово суурдан келеш, оорланып чоруп тур-ган хамаатчылар Х. биле О.ну туткан. База кожуун төвүндө чуртап турар бир хамааты-нын хаваанын оордаан Оюн биле К. олзур туттурганнар. Балгазын суурунун бир чур-такчызынын үш өшкүзүн оор-даан оолдарын туткаш, оларга херекти ажыткан. «Итидег» совхозтан кээп оорландып турган бөлүк оол-дар база хоругдала олуруп турарлар. Колдуунда-ла 16-дан 25 хар иштинде анык оолдар оорланып турарлар. Сосновка, Владимировка-нын малчыларынын инекте-рин оорлап деп медеэ кел-ген. Истеп чөдө бэзрге, ол улусунч иян Кур-Чер сүчү чогуу Ак-Дашта кыштагы кере берген болган Оорлап туттурган. Угеткен херээ дээш Сары-оол, Леонид Хер-тек алмышылар шиттирген-

истээнинин, шардаа ажылдак-чылары-биле деминг хөдөл-генин түңүлгөдө оорлар туттуруп турарынын чагыс-да чижээ өл-дүр.

Бо чылдын бирги кварта-лында 33 баш мыйыстыг бо-да мал, 9 аыттары, 14 шээр малды, 6 баш хавааннары оорлаан дээш херектерин от-турган. Чамдык малчынар-ның талазында кадарып ту-рар малын өскээр шингээди, саарып турар апарган. Чижээ, Балгазын суурунун чамдык чурткакчыларынын талазын-дан шээр, бода малын өс-кээр саарыккан, оор алган деп дынадып турарлары база бар.

Совхозтарда тускай эртем-нигеринч харысаалга чогу-дан, нитининч малынын от-чет-чүдөн багай тургуска-нындан мал санаашкынын ала-чайгаржаашкынын агы-мы-биле чорулуп турар. Ын-чангаш мал бажы хорап ту-рар. Сөвхөз малын өй-шаанда демектевей турар.

Рейдден толораан каш чөккөткө кирейин. «Ре-волюцияны чабыкжы» сов-хозтун иек кадарчылары Д. биле П. 17 баш мыйыстыг бода малды өскээр саарган. Кожазы кадарчы М-ден 23 мыйыстыг бода малды дилеп алгаш, санаашкыны дуга-дал чок эртинген. Кажан санаашкын төнө бэзрге, ка-дарчы М-ге 23 баш ияан эгитпээрнер, ол дээш М. бо-

дээрзи Кара-Булуңда кижиге инек оорлап бериккен. Ол инек дугаарлыг хирезинде «Межегей» акционер ниити-ледик шөңөзиде чок болуп турар. Кадарчылар бир инекти өлгөн кылдыр акт тургус-кан, эдын үлөкүл алгаш, бичин молдуурга-биле дуоңу туттуруп турганнар болган. «Кара-Булуң» совхозтун ка-дарчылары М биле С кадарып турганы шыырак дээр инекте-рин «Шанган» ажал-агынын малчынына 2 аытка орнап-көзүң. Оларын-а инектеринч аразындан Кочетово суурунун чурткакчызы кижини молдуурган танып апарган. Устуңе ады үгөн кааларчы-ларга херек оттурган, иста-елгенин чорудуп турар.

Машина-техника ажыгала-ны талазы-биле кожуун иш-тинде контрол багай тургус-туңда. Чолаачылар машина-ларын бажынар даштынга байдала туруп турарындан 48 баш мыйыстыг бода мал өрөдиге килдизинин чаа УАЗ-469 маркалыг машина-зын даргазынын бажынынын херим иштинде оорлап му-нуңкан. Харын-даа аас-кежик бооп, машина тывылган, оор-ларын тулуп хоругдаан. Ажал-хожул чок ийи анык оол 2 сая рубльге Кызыл чуртуг кижиге сальпан турганы иереттинген.

Бажын ишти оорлаар чо-рук кожуун иштинде чавы-рылбайн турар. Арага садар «адрестер»-биле ажылды чо-

Кызыл хоорай, Красноармейская. 100. Индек 667000

Тургузуучулары: ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫН ДЭЭДИ ХУРАЛЫ ЧАЗАА болгаш СОЛУННУҢ КОЛЛЕКТИВИ
Кол редактор
В. Ф. ЧАДАМБА

РЕДАКЦИЈА КОЛЛЕКТИВИ: Н. С. Базыр (кол редактор) иуу орадакчызы), А. В. Монгуш, М. Д. Оюн (харыса-галды секретары), М. М. Саая (кол редактор) иуу орадакчызы), Н. С. Эрген.
РЕДАКЦИЈАНЫН ТЕЛЕФОННАРЫ:
Кол редактор — 3-43-34; келген кижилер үдөрүп алыр чер — 3-43-34; редакторлор орадакчызы — 3-34-91, 3-34-17, 3-34-92; редакторлор — 3-34-92, 3-34-93.

КИДИСТЕР: янитпеле амдыралы — 3-34-19; 3-34-98; үлөтүр — 3-34-49; 3-36-73; көлөз ажыл-агый — 3-41-16; култура улус өөрөдигил болгаш чогаал — 3-39-15; медеэрлер болгаш спорт — 3-36-82; 3-34-57; очул-га — 3-34-39; 3-34-93; чагаа — 3-39-03; корреспондтар — 3-41-23; үндүрүчүлөр — 2-27-41; солуң келбейн барган-ла — 3-37-92; 3-14-94; бухча-еерия — 3-37-11.

АГАР САНЫ: «Тыва собагы» № 363505

Тыва Республиканы Парлаал болгаш медеэрлер министрствочынын ачынык парлаганын, медеэрлерни чөстүг чоруп камгалар талазы-биле Тывага хайгарал чө-рөгө бүртүктеттинген.
Бүдүктөттинген дугайы — Т-00007
Солуңда парлагаткан материалдарын авторларынч бодалаары редакциянын түбүчү-биле дүшөпшөл барып болур. Абыгынган фактылар, «аннары болгаш өске-даа адындагылар дээш авторлар боттары харысылаар